

Asia: LVM/2038/01/2017

Luonnos digitaalisen infrastruktuurin strategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot strategialuonnoksesta

Digitaalisen infrastruktuurin strategia 2025 kuvaa kokoavasti nykytilaa, teknologian, langattoman ja kiinteän laajakaistan kehitystä sekä tulevaisuuden tarpeita.

Suomalaiset käyttävät eniten mobiilidataa maailmassa. Tuoreimman pohjoismais-baltialaisen vertailun mukaan Suomessa mobiilidatan ja mobiilinetti liittymien (1,6milj) määrät ovat omaa luokkaansa. Sen sijaan kiinteiden laajakaistaliittymien saatavuudessa Suomi sijoittuu heikommin.

Lähes koko maan kattavat nopeat langattomat (tyypillisesti >10 mbit/s) tiedonsiirtoyhteydet ovat mahdollistuneet kolmen vakiintuneen teleyrityksen 800 MHz ja 700 MHz taajuuksilla tapahtuneen 4G-verkkojen nopean rakentamisen ja käyttöönoton myötä. Saatavilla olevat mobiilinopeudet ja palvelut ovat riittäneet pääsääntöisesti käyttäjien tavanomaisiin digitaalisten palvelujen käyttötarpeisiin työnteossa, opiskelussa, asioinneissa ja vapaa-ajalla.

Kiinteiden huippunopeiden laajakaistaliittymien ja siirtoyhteyksien tarve ja kysyntä on realisoitunut pääsääntöisesti julkisen palvelutuotannon ja yritystoiminnan toimipaikkoihin, ryhmäasumiskohteisiin (kerrostalot, rivitalot) ja televerkon siirtoyhteyksiin. Nopeasta 4G verkon rakentamisesta johtuen usein myös tukiasemaverkon välisiä siirtoyhteyksiä on toteutettu kuituyhteyksien lisäksi nopeilla radiolinkeillä. Kiinteitä valokuituyhteyteen pohjautuvia liittymiä on vain noin 100.000 kotitaloudessa. Voidaan arvioida, että näissäkin tyypillinen käyttötapa on langaton päätelaite, joka on kytkeytyneenä reitittimeen.

Visio ja tavoitteet 2025

Strategiassa on tuotu esiin ennakoivasti tarpeita sekä langattomien (erityisesti 5G) että kiinteiden verkkojen osalta. Tavoitetta, että Suomessa tarjottavat kiinteät ja langattomat laajakaistaverkot ovat nopeudeltaan (siirto ja viive) ja laadultaan riittäviä tulevaisuuden palveluiden tarjoamiseksi ja innovaatioiden mahdollistamiseksi, tulee konkretisoida asettamalla tavoitteelle selkeitä välitavoitteita ja mittareita. Vastuu näiden tavoitteiden yhdenvertaisessa toteutumisessa koko Suomessa on oltava valtion vastuulla.

Telemarkkinatoimijoiden, kuntien ja muiden julkisten infratoimijoiden yhteistyötä tulee sekä strategisen että operatiivisen toiminnan tasolla kehittää. Harvaan asuttujen alueiden laajakaistayhteyksien investointien tukimalleja tulisi suunnata yhteyksien saatavuuden sijaan nykyistä enemmän realisoitavia hyötyjä ja kysyntää tukeviksi.

Nykyistä suuremman yleispalveluvelvoitenopeuden määrittäminen ennakoivasti digitaalisen infrastruktuurin strategian periaatepäätöksenä tai toimenpiteenä toisi yleisen velvoitteen operaattoreille varmistaa digitaalisen infrastruktuurin Suomen kattavaa toteutusta. Vähimmäisnopeuksina voisi olla esim. 2021 alkaen vähintään 25 Mbit/s ja vuoteen 2025 mennessä vähintään 50 Mbit/s (+viive +laatu). Esimerkkinä esitetyt nopeudet edellyttänevät merkittävästi myös kuituverkkoon pohjautuvien siirtoyhteyksien kattavuuden asteittaista laajentamista. Samalla suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi ennakoidusti huomioida myös pääasiassa erilaisten sosioekonomisten toimijoiden (opetus, tutkimus, sote, kunnat, teollisuus, maatalous,...) digikehityksen myötä kasvavat tarpeet ja kysyntä myös nopeammille yhteyksille (>1 Gbit/s). Kysynnän ennakointi ja hyödyntämisen aktivointi edellyttää em. toimijoiden nykyistä laajempaa yhteistyötä.

Langattomien ja kiinteiden tietoliikenneverkkojen rakentaminen ja palvelujen toimittaminen tulee tapahtua pääsääntöisesti markkinaehtoisesti jatkossakin. Yhteissuunnittelua ja -rakentamista tulee vauhdittaa kehittämällä PPP –yhteistyökäytäntöjä, joilla investointien kustannustehokkuutta parannetaan, tulevaisuuden 5G –verkon edellyttämien siirtoyhteyksien kattavuutta (taajamissa, myös harvaan asutulla maaseudulla) lisätään ja nopeuksia oikea-aikaisesti vahvistetaan. Erityisen ajankohtaisena on löytää kannustimia ja tehokkaita käytäntöjä sähköverkkoyhtiöiden (toimintavarmuuden edellyttämät verkkoinvestoinnit), teleoperaattoreiden (esim. taajuushuutokaupan ehdot, yleispalveluvelvoite nopeuden nosto) ja kuntien (toimitila- ja yhdyskuntainfran investoinnit) yhteistyöhön.

Nykyisistä pääasiassa maaseudulle ja harvaan asutuille alueille suunnatusta kansallisesta laajakaistan saatavuutta ja tarjontaa edistämään pyrkivästä tukikäytännöstä tulisi siirtyä loppukäyttäjille (kotitaloudet, yritykset, yhteisöt) mahdollisimman nopeasti hyötyjä tuovaa digipalvelujen käyttöönoton ja käytön tukimalleihin. Hyödyn kautta syntyvä todellinen kysyntä johtaa todennäköisesti nykyistä mallia paremmin myös oikea-aikaisiin ja oikean suuruisiin panostuksiin sekä laajakaistayhteyksissä että digitalisoinnin edellyttämässä muutoksissa loppukäyttäjän arjen toiminnassa. Nykyiset tukikäytännöt ovat johtaneet useissa tapauksissa kuntien pitkäaikaisiin ja todennäköisesti kasvaviin rahoitusvastuisiin teleoperaattoritoimintaan liittyvissä yhtiöissä ja yhteisöissä.

Itä- ja Pohjois-Suomen kaltaisissa harvaan asuttujen alueiden ja pitkien etäisyyksien olosuhteissa korostuu infrastruktuuritoimijoiden yhteistyön tiivistämistarve. Yhteisrakentamisen ja –käytön lisäämiseksi on välttämätöntä kehittää ja ottaa käyttöön nykyistä systemaattisempia ja myös uusia menettelytapoja.

Kevään 2018 aikana Kuusamon kaupunki on käynnistänyt kaupunginvaltuuston iltakoulun jatkotoimenpiteenä selvityksen digitaalisen infrastruktuurin kokonaissuunnitelman (Masterplan) tarpeista ja mahdollisuuksista. Kuusamon kaupunki esittää tässä yhteydessä valmiutensa toimia kokeilualueena kansallisen digitaalisen infrastruktuurin strategian 2025 jatkosuunnittelussa ja toimeenpanossa.

5G-verkkojen rakentumisen edistämiseen liittyvät taajuuspoliittiset toimenpiteet

Strategian jatkolinjauksissa erityisesti taajuuspoliittisilla toimenpiteillä tulee varmistaa kasvavien tiedonsiirtonopeuksien ja lyhenevien viipeiden langattomien laajakaistaverkkojen kehityksen jatkuminen kattavasti koko Suomessa. Se on samaan aikaan sekä kansalaisten yhdenvertaisuuskysymys että digitalisoituvan yhteiskunnan ja elinkeinoelämän perusedellytys. Monipaikkainen asuminen, työn tekeminen ja opiskelu, digitalisoituvat julkiset palvelut ja liikenne sekä reaaliaikaiseen tuotannonohjaukseen pohjautuvat elinkeinot kasvattavat erityisesti langattomien laajakaistapalvelujen kysyntää. Seuraavan sukupolven mobiiliverkkojen taajuuspolitiikassa tulisi maksimaalisesti hyödyntää myös matalempien taajuuksien mahdollisuudet Itä- ja Pohjois-Suomen alueiden kattavien tietoliikenneyhteyksien turvaamiseksi.

Verkkojen kustannustehokkaan ja nopean rakentamisen edistäminen

Verkkojen nykyistä kustannustehokkaamman ja nopeamman rakentamisen edistämiseksi on välttämätöntä löytää keinoja lisätä yhteiskunnallisten infratoimijoiden strategista ja operatiivista yhteistyötä.

Esimerkiksi Kuusamon kaupungilla ja muilla alueen julkisilla yhteiskunnallisen infran toimijoilla on mm. katuverkkoon, toimitiloihin ja muihin verkostoihin liittyviä kehittämistarpeita ja -hankkeita sekä taajamissa että koko kaupungin alueella. Sähköverkkoyhtiöllä on meneillään laaja, pitkälle 2020-luvulle ulottuva sähköverkon toimintavarmuuteen liittyvä investointiohjelma. Operaattoreilla on sekä kiinteään että mobiiliverkon ja sen palvelujen näkökulmasta tarve kehittää tietoliikenneverkkoja. Lähtökohtaisesti kaikissa tarpeissa ja hankkeissa on joko suoraan tai välillisesti kysymys digitaalisen infrastruktuurin ja digitalisoituvan infrastruktuurin suunnittelusta ja rakentamisesta. Tämän vuoksi kokonaisvaltaisesti perinteiset yhdyskuntatekniset ”toimialasiilot” on tarpeen uudella tavalla ylittää.

Keväällä 2018 käynnistetyn, meneillään olevien ja tulevien infrastruktuurin suunnittelu- ja investointihankkeiden tarkastelun tavoitteena on edistää kustannustehokkaan ja oikea-aikaisen digitaalisen infrastruktuurin rakentamista Kuusamon alueelle. Tarpeen on tunnistaa sekä lyhyen että pidemmän aikavälin yhteissuunnittelun ja -toteutuksen kehityskohteet sekä luoda periaatteet ja toimintamallit, joilla voidaan yhteensovittaa eri osapuolien yhteiskunnalliset roolit, velvoitteet ja aikataulut sekä kannattavien investointien ja liiketoiminnan tuomat vaatimukset.

Kansallisten toimien tulisi luoda kannustimia yhteistyön toteuttamiseen.

Investointien ja rahoituksen riittävyyden varmistaminen

Digitaalisen infrastruktuurin investoinnit tapahtuvat käytännössä lainsäädännön velvoitteiden (vrt energiamarkkinalain vaatimukset sähköyhtiöille) ja kysynnän ohjaamana. Investointien ja niiden edellyttämien rahoitusten perustelut tulee löytää asiakashyötyjen ja yhteiskunnallisten hyötyjen ja vaikutusten kautta.

Kansallisessa digitaalisen infrastruktuurin kehittämisessä tulee edelleen varautua kansalliseen tukeen alueilla, joissa markkinaehtoinen kysyntä ei riitä käynnistämään ja ylläpitämään yhdenvertaisten digitaalisten palvelujen edellyttämää investointi- ja palvelukehitystä.

Kansallisen laajakaistarakentamisen tukimallin osalta tulisi selvittää vaihtoehtoisena ja mahdollisesti korvaavana mallina digitaalisten palvelujen loppukäyttäjähyötyihin ja kysynnän lisäämiseen pohjautuvan tukimallin mahdollisuudet. Tuen avulla edistetään käyttöönottoja ja hyötyjä tuovia toiminnan muutoksia loppukäyttäjän arjessa.

Onnistuminen yhteissuunnittelu ja –rakentamisen vauhdittaminen pienentänee lähtökohtaisesti tarvittavaa kokonaisrahoitus ja osaltaan parantaa myös investointien riittävyyttä. Tämä edellyttää toimijoilta nykyistä enemmän sekä pidemmän että lyhyemmän aikavälin strategista ja operatiivista yhteistyötä.

Markkinoiden toimivuuden edistäminen

-

Tutkimuksen ja innovaatioiden tukeminen

-

Muuta huomioitavaa

-

Kantola Pekka
Kuusamon kaupunki - Tietohallintojohtaja Pekka Kantola